

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Škola:	Střední škola obchodní, České Budějovice, Husova 9
Projekt MŠMT ČR:	EU PENÍZE ŠKOLÁM
Číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0536
Název projektu školy:	Výuka s ICT na SŠ obchodní České Budějovice
Šablona III/2:	Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Číslo šablony:	VY_32_INOVACE_CJL_698
Předmět:	Český jazyk
Tematický okruh:	Jazykové znalosti a dovednosti
Autor, spoluautor:	Mgr. Marie Mušková
Název DUMu:	Pravopis- psaní i/y
Pořadové číslo DUMu:	18
Stručná anotace:	Cílem je výklad, procvičení a upevnění látky daného tematického okruhu. Tato prezentace umožňuje seznámit žáky s daným učivem, zábavnou formou je vede ke konstruktivnímu přemýšlení a interakci v hodinách mluvnice v rámci předmětu český jazyk a literatura.
Ročník:	1., 4.
Obor vzdělání:	63- 41- M/ 01, 65- 42- M/ 02 Ekonomika a podnikání, Cestovní ruch
Metodický pokyn:	Materiál je určen k prezentaci v MS PowerPoint v hodině českého jazyka. Materiál je určen pro výklad nové látky, její upevnění i procvičení.
Výsledky vzdělávání:	Žáci aktivně pracují se získanými informacemi, umí správně používat dané termíny a vyjádřit či obhájit svůj názor. Žáci umí prezentovat a obhajovat jednotlivé znalosti z oblasti české mluvnice.
Vytvořeno:	22. 4. 2014
Určeno pro:	1 OPČ, 1 CR, 4 OPČ, 4 CR
Pokud není uvedeno jinak, uvedený materiál je z vlastních zdrojů autora.	

i/y v kořeni slov

- po tvrdých souhláskách h, ch, k, r, d, t, n se píše y/ý
- po měkkých souhláskách ž, š, č, ř, j a většinou po c se píše i/í
- po měkkých d', t', ň se píše i/í
- **VÝJIMKY** tvoří slova přejatá, poté některá citoslovce: cyklus, risk, chichotat se
- po obojetných souhláskách b, f, l, m, p, s, v, z píšeme i/í nebo y/ý- y/ý se píše pouze v kořenech **slov VYJMENOVANÝCH** a slov s nimi příbuzných

i/y v koncovkách jmen

- psaní i/y se v koncovkách jmen řídí vzory
- u podstatných jmen, která patří k měkkým vzorům (muž, stroj, soudce, růže, píseň, kost, moře, kuře, stavení), se v koncovkách všech tvarů píše i/í
- u podstatných jmen, která patří k tvrdým vzorům (pán, hrad, předseda, žena, město) píšeme y/ý

- **VÝJIMKU** tvoří 6. pád mn. č. některých jmen vzoru hrad (březích), 7. pád mn. č. vzoru žena (s dívkami) 1. a 5. pád mn. č. vzoru pán (orli)
- u přídavných jmen, která náleží k tvrdému vzoru mladý se píše ý, kromě 1. a 5. pádu mn. č. r. muž. životného (zlí psi)
- přídavná jména měkká podle vzoru jarní mají ve všech tvarech í
- přídavná jména přivlastňovací podle vzoru matčin píšeme podle toho, zda slyšíme n nebo ň (To jsou Katčini psi. X Dej pozor na Katčiny psy.)
- u přídavných jmen podle vzoru otcův píšeme vždy y, **VÝJIMKU** tvoří 1. a 5. pád mn. č. r. muž. živ. (Kde jsou Davidovi bratři?)

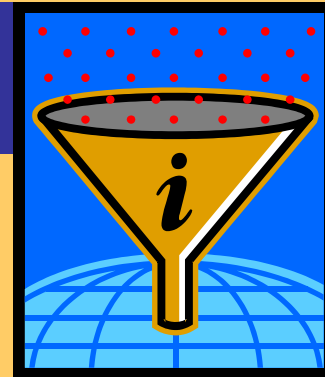
i/y v koncovkách sloves

- i/í se píše vždy v infinitivu, v koncovkách přítomného času a v koncovkách rozkazovacího způsobu (děti balí, vyspi se)
- problémy činí i/y v přičestí minulém, o psaní i nebo y rozhoduje podmět
- je-li podmětem jméno rodu mužského životného, píšeme i (muži pracovali)
- je-li podmětem jméno rodu mužského neživotného, píšeme y (zuby skřípaly)

- je-li podmětem jméno rodu ženského, píšeme **y**
- **ve středním rodě se i/y vůbec nepíše (slova zapůsobila)**
- u podmětu všeobecného se píše vždy **i** (V kině otevřeli v 5.)
- u podmětu několikanásobného záleží na rodu jmen i jejich pozici vůči přísudku (kočky i psi utíkali, utíkali/ utíkaly kočky i psi, pepř i sůl došly) = i nebo y je možné jen tehdy, pokud přísudek stojí před podmětem a hned za přísudkem následuje podst. jm. rodu ženského nebo rodu mužského neživotného
- je-li podmět nevyjádřený, pak je rozhodující kontext/ kdo je jím vlastně vyjádřen (ženy pracovaly x hoši pracovali)

- Naši předci dříve vyslovovali tvrdě nebo měkce, proto y nebo i, dnes se i i y vyslovují stejně, právě proto musíme ovládat veškerá pravidla psaní i/y, y/ý naprosto bezchybně
- již mnohokrát se někteří jazykovědci pokoušeli zrušit Y, zatím k tomu nedošlo, bylo by totiž nutné vydat nové knihy, učebnice, občanské průkazy, rodné listy atd...důvody jsou tedy hlavně finanční

Procvičujte:

1. Rozdělte se do 7 skupin, každá skupina připraví vyjmenovaná slova. (b, l, m, p, s, v, z)
2. Odůvodněte shodu v případě jmen rodiče, koně, lidičky, mikrobi/ mikroby, dni/ dny.
3. Odůvodněte pravopis u těchto spojení: milý příteli, s pravými hříby, v pytli, se slovy, se správci, bez chyby, s boulí, bez toho dareby, o církvi, s programy, bez oceli, vidím orly, na nebi, o podnebí, ryzím zlatem
4. Výrazy v závorkách převedte do množného čísla: (Sousedův zlý pes) štěkali na (otcův kamarád). Seznam mě s (ten bratrův přítel). Včera jsem navštívil (Jirkův milý kolega). (Karlův známý) na nás už zdaleka mávali. (Milanův problém) mají hlubší příčiny. Hovořil jsem se (starostův dobrý známý). V lese jsem potkal dva (myslivcův pes). (Honzíkův zub) potřebují speciální péči.

ŘEŠENÍ:

1. Kontrolu provádí žáci společně s vyučujícím, který je upozorní na „chytáky“ (bít/bidlo/pikat´ =hrát na pikanou/visutý/vížka=malá věž/brzičko/zívat...)
2. rodiče, koně, lidičky mají neživotné koncovky, přísudku se však píše -i mikrobi/ mikroby mají tvary životné i neživotné (Mikrobi léku stále odolávali/Mnohé mikroby léku odolávali), dni/ dny- Dni/Dny ubíhaly, ale zastaralé Dnové ubíhali.
3. milý příteli (mladý muži), s pravými (mladými) hříby (hrady), v pytli (stroji), se slovy (městy), se správci (soudci), bez chyby (ženy), s boulí (růží), bez toho dareby (předsedy), o církvi (písni), s programy (hrady), bez oceli (kosti), vidím orly (pány), na nebi (moři), o podnebí (stavení), ryzím (jarním) zlatem
4. Sousedovi zlí psi štěkali na otcovy kamarády. Seznam mě s těmi bratrovými přáteli. Včera jsem navštívil Jirkovy milé kolegy. Karlovi známí na nás už zdaleka mávali. Milanovy problémy mají hlubší příčiny. Hovořil jsem se starostovými dobrými známými. V lese jsem potkal dva myslivcovy psy. Honzíkovy zuby potřebují speciální péči.

Zdroje:

- Vlastní zdroje
- Bezpalcová, Vladimíra a kol. Mluvnice komunikace a sloh, cvičebnice českého jazyka pro střední školy. Plzeň: Nakladatelství Fraus, 2009
- Adámková, Petra a kol. Komunikace v českém jazyce pro střední školy. Brno: Nakladatelství Didaktis spol. s r. o., 2013

